ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра загальної та прикладної екології і зоології

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: ПРОЦЕДУРА ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ НА ВИКИДИ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН В АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ СТАЦІОНАРНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВА ГРУПИ А ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

THE PROCEDURE FOR OBTAINING A PERMIT FOR EMISSIONS OF POLLUTING SUBSTANCES INTO THE ATMOSPHERIC AIR BY STATIONARY SOURCES ON THE EXAMPLE OF AN ENTERPRISE OF GROUP A DURING MARTIAL LAW.

Виконав : студент 2 курсу, групи 8.1013

спеціальності 101 Екологія

освітньо-професійної програми Екологія та охорона навколишнього середовища

Дубовик Артем Євгенович

Керівник професор, професор, д.ю.н. Чумаченко І.М.

Рецензент зав. каф., професор, д.б.н. Рильський О.Ф.

Запоріжжя – 2025

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Біологічний факультет

Кафедра загальної та прикладної екології і зоології

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 101 Екологія

Освітньо-професійна програма Екологія та охорона навколишнього середовища

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри загальної та
прикладної екології і зоології, д.б.н., проф.

О.Ф. Рильський

«31» січня 2024 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ (СТУДЕНТЦІ)

Дубовик Артем Євгеновик

1. Тема роботи Процедура отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами на прикладі підприємства групи А під час дії воєнного стану

керівник роботи Чумаченко Ігор Миколайович, д.ю.н., професор

затверджена наказом ЗНУ від « 27» березня 2024 р. № 526-с

2. Строк подання студентом роботи «30» листопада 2024 року

3. Вихідні дані до роботи аналіз процедури отримання дозволу на викиди в умовах воєнного стану.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1) проаналізувати процедуру отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами під час дії військового стану.

2) проаналізувати процедуру видачі дозволу на викиди під час воєнного стану на прикладі підприємства групи ПрАТ «Дніпроспецсталь»

3) розробити рекомендації щодо вдосконалення процедури отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в умовах воєнного стану.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

6 таблиць, 3 рисунки

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ім'я, по батькові та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
4	Притула Н.М., доцент, к.с.г.н.		

7. Дата видачі завдання 31 березня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1.	Огляд літературних джерел. Написання відповідного розділу роботи.	лютий 2024 - лютий 2025р.	Виконано
2.	Вивчення, засвоєння методик дослідження. Написання відповідного розділу роботи.	лютий 2024 - лютий 2025р.	Виконано
3.	Засвоєння правил техніки безпеки під час виконання експериментальної частини. Написання відповідного розділу роботи.	березень 2024р.	Виконано
4.	Проведення експериментальних досліджень. Оформлення результатів експерименту	лютий 2024 - лютий 2025р.	Виконано
5.	Оформлення кваліфікаційної роботи. Передзахист роботи.	лютий 2025р.	Виконано
6.	Рецензування кваліфікаційної роботи	березень 2025р.	Виконано
7.	Захист кваліфікаційної роботи	березень 2025р.	Виконано

Студент _____ А.Є. Дубовик

Керівник роботи _____ І.М. Чумаченко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер Н.М. Притула

РЕФЕРАТ

У роботі 61 сторінка, 6 таблиць, 3 рисунки, використано 50 літературних джерел, з них 7 іноземною мовою.

Об’єктом дослідження є процедура отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами в умовах військового стану.

Предметом дослідження є сукупність правових, суспільно–політичних, організаційних та екологічних відносин, що виникають у процесі отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Методи дослідження – аналітичний, порівняльний, теоретичний.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексний аналіз процедури отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, а також розробка практичних рекомендацій щодо її вдосконалення.

Проаналізовано процедуру отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в умовах військового стану, надані висновки щодо переваг процедури порівняно з довоєнною, та переваг майбутнього інтегрованого довкіллєвого дозволу. Проаналізовано процедуру отримання дозволу підприємством ПрАТ «Дніпроспецсталь» в 2023 році. За результатами роботи були сформовані практичні рекомендації щодо процедури отримання дозволу на викиди.

ДОЗВІЛ НА ВИКИДИ, АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ, ЗАБРУДНЮЮЧА РЕЧОВИНА, СТАЦІОНАРНІ ДЖЕРЕЛА, ПІДПРИЄМСТВО, ГРОМАДСЬКІСТЬ, ВОЄННИЙ СТАН

ABSTRACT

In the work of 61 pages, 6 tables, 3 figures, literary sources were used, from them in a foreign language.

The object of the research is the procedure for obtaining permission for emissions of pollutants into the air by stationary sources under martial law.

The subject of the research is a set of legal, socio–political, organizational and environmental relations arising in the process of obtaining permission for emissions of pollutants into the air by stationary sources.

Research methods – analytical, comparative, theoretical.

The purpose of the qualification work is a comprehensive analysis of the procedure for obtaining permission for emissions of pollutants into the air by stationary sources, as well as the development of practical recommendations for its improvement.

The procedure for obtaining a permit for emissions of pollutants by stationary sources under conditions of martial law is analyzed, conclusions are provided regarding the advantages of the procedure compared to the pre-war one, and the advantages of an integrated environmental permit. The procedure for obtaining a permit by the enterprise of PrJSC «Dneprospetsstal» in 2023 is analyzed. Based on the results of the work, practical recommendations were formed on the procedure for obtaining an emission permit.

EMISSION PERMIT, ATMOSPHERIC AIR, POLLUTANT, STATIONARY SOURCES, ENTERPRISE, THE PUBLIC, MARTIAL LAW.

ЗМІСТ

ВСТУП…… 8

1 ОГЛЯД НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ……. 10

1.1 Процедура отримання дозволу на викиди, особливості отримання дозволу на викиди під час воєнного стану……10

1.2 Впровадження в Україні інтегрованого довкіллєвого дозволу……. 19

1.3 Сучасний стан атмосферного повітря Запорізької області…… 22

2 МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІЛДЖЕННЯ……. 30

2.1 Методи виконання роботи……. 30

2.2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»……..31

3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЧАСТИНА……... 34

3.1 Аналіз процедури отримання дозволу на викиди……... 34

3.2 Процедури отримання дозволу на викиди ПрАТ «Дніпроспецсталь»….. 39

3.3 Рекомендації щодо покращення процедури отримання дозволу на викиди, майбутні перспективи…… 43

4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ……. 45

4.1. Техніка безпеки при виконанні роботи……... 45

4.2. Безпека життєдіяльності населення міста Запоріжжя……... 47

4.3 Потенційні небезпеки та надзвичайні ситуації на підприємствах в умовах воєнного стану…….. 49

ВИСНОВКИ……... 51

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ……. 53

ДОДАТКИ…….. 57

ВСТУП

Актуальність дослідження кваліфікаційної магістерської роботи. Забруднення атмосферного повітря є однією з найгостріших екологічних проблем сьогодення, де основними причинами є недотримання суб'єктами господарювання норм природоохоронного і санітарного законодавства та низькі темпи впровадження новітніх технологій. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) з забруднення атмосферного повітря пов'язують 4,2 млн смертей на рік, що становить близько 7,6 % додаткових смертей у світі [1].

Водночас встановлено, що 99 % світового населення проживає у районах де рівень забруднення перевищує допустимі рівні, встановлені в рекомендаціях ВООЗ з якості повітря, а дев'ять з десяти людей дихають повітрям з високими концентраціями забруднюючих речовин (ЗР) [2-3].

З метою поліпшення якості атмосферного повітря Україна має забезпечити виконання ратифікованих міжнародних документів щодо протидії змінам клімату та поліпшення якості атмосферного повітря. Особливо це стосується населення, яке проживає у техногенно–навантажених регіонах, до яких відноситься й м. Запоріжжя, що характеризуються зосередженням великої кількості металургійних, хімічних, машинобудівних та інших промислових підприємств, які зумовлюють високий техногенний тиск на здоров'я населення.

Захист довкілля та здоров'я населення є одним з пріоритетних завдань державної політики України. Одним з інструментів екологічного контролю є процедура отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами. Ця процедура регулюється низкою законодавчих актів та має на меті обмежити негативний вплив промисловості на навколишнє середовище [4-5].

Метою кваліфікаційної роботи є комплексний аналіз процедури отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

стаціонарними джерелами, а також розробка практичних рекомендацій щодо її вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети було сформовано та виконано такі *завдання:*

1. Зроблено аналіз процедури отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами під час дії військового стану.

2 Вивчено практичні аспекти діяльності органів державної виконавчої влади, суб'єктів господарювання, громадськості, третіх осіб під час проведення процедури видачі дозволів на викиди підприємствам групи А забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами під час воєнного стану на прикладі підприємства ПрАТ «Дніпроспецсталь».

3 Розроблено рекомендації щодо вдосконалення процедури отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами в умовах воєнного стану, спрямовані на забезпечення балансу між економічними потребами суб’єктів господарювання та екологічною безпекою для населення.

Об’єктом дослідження є процедура отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами в умовах військового стану.

Предметом дослідження є сукупність правових, суспільно–політичних, організаційних та екологічних відносин, що виникають у процесі отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Методи дослідження: аналітичний, порівняльний, теоретичний.

Наукова новизна: Вперше проведено комплексний аналіз процедури отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами на прикладі підприємства групи А в умовах воєнного стану.

1 ОГЛЯД НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Процедура отримання дозволу на викиди, особливості отримання дозволу на викиди під час воєнного стану

Процедура отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами (дозвіл на викиди) є складною та багатоетапною. Вона регулюється, в першу чергу:

Законом України Про охорону атмосферного повітря від 16.10.1992 р. № 2707 – XII;

Постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. № 302 «Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян - підприємців, які отримали такі дозволи»;

Інструкцією про вимоги до оформлення документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами затвердженою наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 27.06.2023 р. № 448, та іншими нормативно-правовими актами;

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р. № 2707-XII, викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися лише суб’єкти господарювання, об’єкт якого отримав дозвіл на викиди [6].

З початком воєнного стану в Україні було внесено зміни до нормативно-правових актів, що стосуються сфери охорони навколишнього середовища, та регулюють дозвільну діяльність, у сфері охорони атмосферного повітря.

Виключенням не стала і процедура отримання дозволів на викиди, були внесені ряд змін спрямованих на спрощення та прискорення процесу отримання дозволів, а також на забезпечення безперебійної роботи підприємств.

У період воєнного стану право на провадження господарської діяльності може набуватися суб'єктами господарювання на підставі безоплатного подання до органів ліцензування, дозвільних органів та суб'єктів надання публічних (електронних публічних) послуг декларації про провадження господарської діяльності (декларація), що містить відомості згідно з додатком 1 постанови, без отримання дозвільних документів (документів дозвільного характеру, ліцензій або інших результатів надання публічних послуг), крім видів господарської діяльності за переліком згідно з додатком 2 постанови [7].

Декларативний принцип регулюється Постановою КМУ «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» від 18 березня 2022 р. № 314.

Додаток 2 до Постанови № 314 не містить виду господарської діяльності, пов'язаного з отриманням дозволу на викиди ЗР в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, а отже здійснення такої господарської діяльності може провадитись на підставі поданої декларації.

Строки дії діючих строкових ліцензій та документів дозвільного характеру автоматично продовжуються на період воєнного стану та три місяці з дня його припинення чи скасування.

Після початку військового стану в Закон України «Про охорону атмосферного повітря» було внесено ряд важливих змін:

- Порядок отримання дозволу на викиди;
- Порядок подання та розміщення звіту про дотримання умов дозволу на викиди;
- Порядок запровадження обов'язкових автоматизованих систем контролю викидів;
- Форми протоколу публічного громадського обговорення (громадського обговорення);

- Оновлену інструкцію про вимоги до оформлення документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів ЗР в атмосферне повітря стаціонарними джерелами [8].

Дозвіл видає центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (Міндовкілля) [9].

Порядок отримання дозволу на викиди включає певні етапи які повинен зробити суб'єкт господарювання:

- подає клопотання про взяття об'єкта на державний облік до єдиної екологічної платформи «ЕкоСистема» (платформа ЕкоСистема) (Додаток А) [10];
- готує документи, в яких обґрунтовуються обсяги викидів;
- інформує громадськість про намір отримати дозвіл на викиди шляхом опублікування в місцевих друкованих ЗМІ повідомлення про намір отримати дозвіл, в якому зазначається загальна інформація про отримання дозволу для ознайомлення з нею громадськості;
- протягом трьох робочих днів після опублікування подає відповідне повідомлення в електронній формі до Обласної Державної Адміністрації (ОДА) та органу місцевого самоврядування, на території яких розташовано об'єкт, а також до Міндовкілля;
- через місяць ОДА направляє підприємству і Департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації лист-повідомлення про наявність або відсутність зауважень громадськості щодо видачі дозволу.

ОДА розглядає зауваження громадських організацій якщо такі є, у разі потреби організовують проведення їх громадського обговорення.

Якщо немає зауважень з боку громадськості, або всі зауваження були враховані, суб'єкт господарювання звертається до ЦНАПу з наступним пакетом документів:

- заява про видачу дозволу на викиди;
- документи, в яких обґрунтовуються обсяги викидів ЗР (письмова та електронна форма);
- відомості, що підтверджують факт та дату опублікування в місцевих друкованих ЗМІ повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди;
- відомості щодо наявності висновку з оцінки впливу на довкілля;
- повідомлення ОДА про наявність або відсутність зауважень громадськості щодо видачі суб'єкту господарювання дозволу на викиди;
- ЦНАП передає документи Департаменту екології та природних ресурсів ОДА, який упродовж 20 робочих днів їх опрацьовує і видає дозвіл на викиди або відмову.

Також зараз можна отримати дозвіл на викиди електронно. Процес подання документів та отримання дозволу здійснюється в електронному форматі через платформу ЕкоСистема [10].

Повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди надається в паперовій та електронній формах з метою опублікування в медіа інформації та для подачі до місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і до Міндовкілля для подальшого його публічного розміщення на своїх офіційних вебсайтах.

Інформація про отримання дозволу для ознайомлення з нею громадськості повинна включати:

- повне та скорочене найменування суб'єкта господарювання;
- ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України;
- місцезнаходження суб'єкта господарювання, контактний номер телефону, адресу електронної пошти суб'єкта господарювання;
- місцезнаходження об'єкта / промислового майданчика;

- відомості про наявність висновку з оцінки впливу на довкілля, в якому визначено допустимість провадження планованої діяльності, яка згідно з вимогами Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягає оцінці впливу на довкілля (є перелік підприємств і перелік технологічного устаткування які підпадають під оцінку впливу на довкілля);
- перелік та загальний опис виробництв, технологічних процесів, технологічного устаткування об'єкта;
- відомості щодо виду та обсягів викидів ЗР в атмосферне повітря стаціонарними джерелами;
- заходи щодо впровадження найкращих існуючих технологій виробництва (що виконані або/та які потребують виконання);
- перелік заходів щодо скорочення викидів ЗР (що виконані або/та які потребують виконання);
- дотримання виконання природоохоронних заходів щодо скорочення викидів;
- відповідність пропозицій щодо дозволених обсягів ЗР речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами законодавству (висновки за результатами порівняльної характеристики фактичних обсягів викидів із затвердженими нормативами гранично допустимих викидів та розрахунків розсіювання).

Зауваження та пропозиції надсилаються протягом 30 календарних днів з дня опублікування.

Згідно Постанови КМУ №891 від 05.08.2022р «Про реалізацію експериментального проекту щодо взяття на державний облік (зняття з обліку і коригування відомостей про об'єкт) об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, в електронній формі». Суб'єкти господарювання мають право отримати послугу щодо взяття на державний облік з використанням єдиного державного веб–порталу електронних послуг (Портал Дія) та платформи ЕкоСистема [11].

Але важливо зазначити що паперове повідомлення від Міндовкілля про взяття на держоблік, отримане до прийняття Постанови є дійсним та має таку ж юридичну силу як і електронне.

Строк дії дозволу на викиди ЗР в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, виданого суб'єкту господарювання залежить від того до якої групи відносяться об'єкти підприємства:

перша група - об'єкти, які взяті на державний облік і мають виробництва або технологічне устаткування, на яких повинні впроваджуватися найкращі доступні технології та методи керування. Дозвіл видається на **7** років;

друга група - об'єкти, які взяті на державний облік і не мають виробництв або технологічного устаткування, на яких повинні впроваджуватися найкращі доступні технології та методи керування. Дозвіл видається на 10 років;

третя група - об'єкти, які не входять до першої і другої груп. Дозвіл видається на необмежений термін (тільки якщо не відбуваються зміни у виробництві) [8].

На території, де ведуться бойові дії рекомендовано:

- Видати наказ по підприємству щодо обмеження діяльності, у т.ч. в частині проведення лабораторних досліджень;
- Сповістити територіальні органи щодо неможливості виконання умов дозволу на викиди – супровідний лист із зазначенням причин неможливості виконання умов дозволу. Підстава: Лист Торгово-промислової палати (ТТП) №2024/02.0-7.1 від 28.02.2022 р.

Також з 1 січня 2024 року застосовується «Порядок подання та розміщення щорічного звіту суб'єкта господарювання про дотримання умов дозволу» Постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.2023 № 58.

Відтак підприємства мають подати звіт до органу, що видав дозвіл. Саме цей орган розмістить отриману інформацію на платформі ЕкоСистема, звіт в паперовій формі подається у разі його відсутності на платформі.

Якщо суб'єкт господарювання провадить діяльність відповідно до декларації на право впровадження діяльності (замість дозволу на викиди), то

звіт подавати не потрібно. Крім того, з подачею звіту додатково доцільно ще надати діючий дозвіл на викиди у паперовому чи в електронному вигляді [12].

Загальна частина звіту містить такі відомості:

- найменування суб'єкта господарювання;
- для юридичної особи - ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ;
- для фізичної особи - підприємця: реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта);
- місцезнаходження суб'єкта господарювання, контактний номер телефона, адреса електронної пошти;
- місцезнаходження об'єкта (джерела викиду), на який видано дозвіл на викиди;
- номер дозволу на викиди та дата видачі;
- прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) та контактні дані уповноваженої особи (контактний номер телефона, адреса електронної пошти);
- номер і дата видачі документа, що засвідчує повноваження уповноваженої особи суб'єкта господарювання.

Основна частина звіту містить відомості про:

- результати виробничого контролю за дотриманням установлених у дозволі на викиди гранично допустимих викидів ЗР В атмосферне повітря основних та інших джерел викидів;
- результати виробничого контролю за дотриманням установлених у дозволі на викиди технологічних нормативів викидів (за наявності);
- здійснення заходів із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій (При заповненні цього розділу деякі департаменти управління екології вимагають все ж таки заповнити його, навіть якщо суб'єкт господарювання не є об'єктом підвищеної небезпеки);

− виконання заходів щодо скорочення обсягу викидів (деталізована інформація про проведення відповідних дій з метою виконання конкретного заходу у звітному році) [12].

Відповідно до статті 10 Закону України «Про охорону атмосферного повітря», суб'єкти господарювання, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та діяльність яких пов'язана з впливом фізичних та біологічних факторів на його стан, зобов'язані здійснювати контроль за обсягом і складом забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря організованими та неорганізованими стаціонарними джерелами викидів, і рівнями фізичного впливу та вести їх постійний облік. Відповідно до статті 29 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» «...Виробничий контроль за охороною атмосферного повітря здійснюється суб'єктами господарювання в процесі їх господарської та іншої діяльності, якщо вона справляє шкідливий вплив на стан атмосферного повітря».

Вимоги щодо здійснення контролю за дотриманням встановлених нормативів ГДВ забруднюючих речовин в атмосферне повітря, перелік та періодичність встановлюються у дозволі на викиди та діють протягом всього терміну дії цього дозволу.

Виробничий контроль супроводжується проведенням безпосередніх інструментальних вимірів викидів забруднюючих речовин на стаціонарних джерелах викидів. Обов'язковою умовою проведення інструментальних вимірювань - здійснення суб'єктом господарювання господарської та іншої діяльності, тобто функціонування підприємства (лінії, ділянки, обладнання тощо). Зупинка господарської діяльності унеможливлює виконання інструментальних вимірів викидів забруднюючих речовин, тобто проведення виробничого контролю [13].

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про охорону атмосферного повітря»: суб'єкти господарювання, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та діяльність яких пов'язана з впливом фізичних

та біологічних факторів на його стан, зобов'язані вести щоденний облік часу роботи стаціонарних джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферу.

До 2015 року на підприємствах здійснювали такий облік відповідно до форми первинного обліку з охорони атмосферного повітря ПОД-1 «Журнал обліку стаціонарних джерел забруднення та їх характеристик», яка була затверджена Наказом Центрального статистичного управління СРСР «Про затвердження форм первинної облікової документації з охорони повітряного басейну» від 09.06.1981 року № 329. Але ця форма первинного обліку була скасована.

Сьогодні відсутня затверджена форма відповідно до якої необхідно вести постійний облік щодо обсягу та складу викидів ЗР в атмосферне повітря тому журнал можна вести в паперовому чи в електронному вигляді.

Технологічні нормативи та вимоги до нормативів гранично-допустимих викидів

Для діючих і тих, що проєктуються, окремих типів обладнання і споруд залежно від часу розроблення та введення у дію, наявності наукових і технічних розробок, економічної доцільності встановлюються:

− норматив гранично допустимого викиду забруднюючої речовини стаціонарного джерела - Нормативи ГДК визначені Наказом Міндовкілля «Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел» № 309 від 27.06.2006р;

− технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин або їх суміші, які визначаються у місці їх виходу з устаткування.

Якщо для стаціонарного джерела встановлені нормативи граничнодопустимого викиду забруднюючої речовини та технологічний норматив допустимого викиду, тоді застосовується технологічний норматив допустимого викиду.

До технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин належать:

− поточні технологічні нормативи - для діючих окремих типів обладнання, споруд на рівні підприємств з найкращою існуючою технологією виробництва аналогічних за потужністю технологічних процесів;

− перспективні технологічні нормативи - для нових і таких, що проектуються, будуються або модернізуються,ння, споруд з урахуванням досягнень на рівні передових вітчизняних і світових технологій та обладнання.

Певні види технологічних нормативів:

− Технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт;

− Технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин з устаткування (установки) для виробництва сталі (первинна та вторинна плавка), включаючи безперервний розлив, продуктивність якого перевищує 2,5 тонни на годину (кисневих конвертерів);

− Технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установки) для виробництва вапна в обертових випалювальних печах, виробнича потужність яких перевищує 50 тонн на день, або в інших печах, виробнича потужність яких перевищує 50 тонн на день;

− Технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установок) для виробництва цементного клінкеру в обертових випалювальних печах, виробнича потужність яких перевищує 500 тонн на день.

1.2 Впровадження в Україні інтегрованого довкіллєвого дозволу

В Україні 8 серпня 2025 року набуває чинності Закон України «Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення» від 16.07.2024 № 3855-IX. Він імплементує глави 1, 2 та 7 Директиви 2010/75/ЄС «Про промислове забруднення (інтегроване запобігання та контроль забруднення)» і

створює базис для отримання промисловими підприємствами інтегрованого довкіллєвого дозволу на кожну свою установку [14].

Прийняття Україною системи інтегрованого довкіллєвого дозвілу (ІДД) є прямим наслідком її зобов'язань щодо інтеграції до ЄС, зокрема Угоди про асоціацію між Україною з ЄС.

Закон передбачає поступовий перехід на нову об’єднану дозвільну систему. Зокрема, дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, спеціальне водокористування та здійснення операцій з оброблення відходів, отримані операторами установок, будуть замінені на єдиний ІДД.

Оператор установки – суб’єкт господарювання, здійснює діяльність для якої необхідний інтегрований дозвіл.

Основний державний орган, відповідальний за видачу ІДД в Україні є Міндовкілля. Централізація процесу видачі дозволів спрямована на оптимізацію та забезпечення єдиної точки контакту для підприємств, що в свою чергу спрощує взаємодію з регуляторним органом. Міндовкіллям було опубліковано загальну схему як видаватимуть ІДД в Україні (Додаток А).

Першочергово підприємство повинно ідентифікувати свою установку та перевірити, чи підпадає вона під перелік видів діяльності, для яких є обов'язковим отримання інтегрованого довкіллєвого дозволу згідно із ЗУ. Це є першочерговим кроком, оскільки не всі промислові об'єкти підпадають під дію цього закону.

Після визначення необхідності отримання дозволу, оператор установки готує та подає до Міндовкілля заяву встановленого зразка разом з повним пакетом необхідних документів. Цей етап є формальним початком процедури отримання дозволу.

Міністерство здійснює попередній розгляд поданої заяви та документів протягом у строк до 30 робочих днів. За результатами розгляду, Міністерство прийматиме рішення про прийнятність заяви або про необхідність усунення виявлених недоліків (оператор матиме 30 робочих днів на їх усунення та

повторне подання заяви). У разі потреби Міндовкілля може звертатися до оператора за додатковими роз'ясненнями.

У випадку прийняття заяви, оператор зобов'язаний опублікувати оголошення про початок громадського обговорення. Всі подані оператором документи оприлюднюються в державному Реєстрі на платформі ЕкоСистема. Це забезпечує прозорість процесу та можливість для громадськості ознайомитися з матеріалами.

Після оприлюднення документів у Реєстрі, на наступний день розпочинається громадське обговорення, яке триватиме 30 робочих днів. Протягом цього періоду громадськість має право подавати зауваження та пропозиції у письмовій формі або під час громадських слухань. Паралельно з цим державні екологічні інспектори проводять перевірку установки та промислового майданчика.

Після завершення громадського обговорення, упродовж 5 робочих днів, Міндовкілля отримує висновки від Державної екологічної інспекції та інших компетентних органів (Держводагентства, ДСНС, МОЗ, Держенергоефективність, ОДА/ВЦА). Ці висновки враховують повноту та відповідність поданих документів та результати громадського обговорення, залучення різних профільних відомств забезпечує всебічну оцінку заяви.

Завершальним етапом є прийняття Міндовкіллям рішення про видачу ІДД або рішення про відмову в його видачі. На цей етап відведено 30 робочих днів після отримання висновків від компетентних органів.

Інформація про прийняте рішення (про видачу або відмову) є публічною та оприлюднюється як Міндовкіллям, так і оператором установки. У разі отримання дозволу, підприємство має право ввести установку в експлуатацію. Строк дії ІДД є необмеженим. Інформація про прийняте рішення про видачу або відмову у видачі ІДД буде публічною, Міндовкілля та оператор установки будуть її оприлюднювати.

Внесення змін до ІДД регулюються в статті 21 «Внесення змін до інтегрованого довкіллєвого дозволу у разі змін у характері чи функціонуванні

установки або в разі її розширення», передбачена оплата як і за отримання дозволу в розмірі 30 прожиткових мінімумів. Стаття 22 «Внесення змін до інтегрованого довкіллєвого дозволу за спрощеною процедурою» не потребує оплати [13-14].

Як показує досвід країн які вже запровадили інтегрований підхід, зокрема Черногорії, яка в 2010 отримала статус офіційного кандидата на вступ в ЄС, в рамках прийняття інтегрованого підходу до 2015 року чотири з десяти підприємств отримали ІДД, для інших термін було подовжено до 2020 року, що дає розуміння скільки років може бути необхідно підприємству для переходу до нового інтегрованого підходу [15-17].

1.3 Сучасний стан атмосферного повітря Запорізької області

Забруднення атмосферного повітря є одним з провідних факторів ризику. Незважаючи на певний спад виробництва в Україні рівень забруднення атмосферного повітря великих міст і промислових регіонів залишається стабільно високим. В Україні від забруднення атмосферного повітря потерпає близько 80 % всього населення в регіонах, де його рівень не відповідає гігієнічним нормативам. Найбільшого впливу зазнає населення, що проживає у техногенно-навантажених регіонах, до яких відноситься й м. Запоріжжя, де рівні ризику перевищують допустимі величини та зумовлені викидами стаціонарних та пересувних джерел [19-20].

Місто Запоріжжя – обласний центр Запорізької області, один з найбільших адміністративних, індустріальних та культурних центрів півдня України з багаторічною історією. Площа міста становить 331 тис. га, з яких понад 4 тис. га зайняті водними об'єктами (12,8 %), близько 8 тис. га – промисловими, комунально складськими об'єктами та спец територіями. Більш як 17 % міських земель використовуються в сільському господарстві [21-22].

Запорізька область відноситься до регіонів, де зосереджена значна кількість підприємств важкої промисловості, 45 % від загальної кількості виробленої продукції в області займає продукція металургії та оброблення металу, 20 % – виробництво та розподілення електроенергії, газу, тепла, води. Масштабність ресурсного використання і енергетично-сировинної спеціалізації економіки регіону в цілому сприяють значному утворенню і накопиченню відходів виробництва і споживання [23].

Значна частина промислових підприємств розташована в центрі житлових забудов, що формує основне техногенне навантаження на навколишнє середовище населених пунктів. Ситуацію загострює розташування основного промвузла з навітряної сторони відносно житлових районів міста, що впливає на їх загазованість.

Незважаючи на те, що більше 70% території області знаходяться під тимчасовою окупацією, а частина віднесена до зони ведення бойових дій, основними забруднювачами атмосферного повітря в регіоні залишаються підприємства чорної та кольорової металургії, теплоенергетики, хімії, машинобудування, на які припадає основна частина викидів від загальної кількості ЗР по області [21, 23].

Найбільш небезпечні для природного середовища є гірничодобувна та металургійна промисловість. Великої шкоди ці підприємства завдають повітряному басейну, водним ресурсам, земельним ресурсам, утворюючи кар'єри, а також зумовлюють значне теплове забруднення середовища [24].

Основними промисловими об’єктами викиди від стаціонарних джерел яких складають понад 95% від усіх загальноміських викидів ЗР в атмосферне повітря є: ПАТ «Запоріжсталь», АТ «Запорізький завод феросплавів», ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат», ПрАТ «Запоріжкокс», ПрАТ «Український графіт», ПрАТ «Дніпроспецсталь», ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат», АТ «Мотор Січ», ТОВ «ОПТІМУСАГРО ТРЕЙД», ПрАТ «Запоріжвогнетрив», ПРАТ «Запоріжсклофлюс», ТОВ «Запорізький

ливарно-механічний завод», ПАТ «Запоріжсталь» (полігон промислових відходів), ТОВ «Запорізький завод кольорових металів» (рис. 1.1) [25].

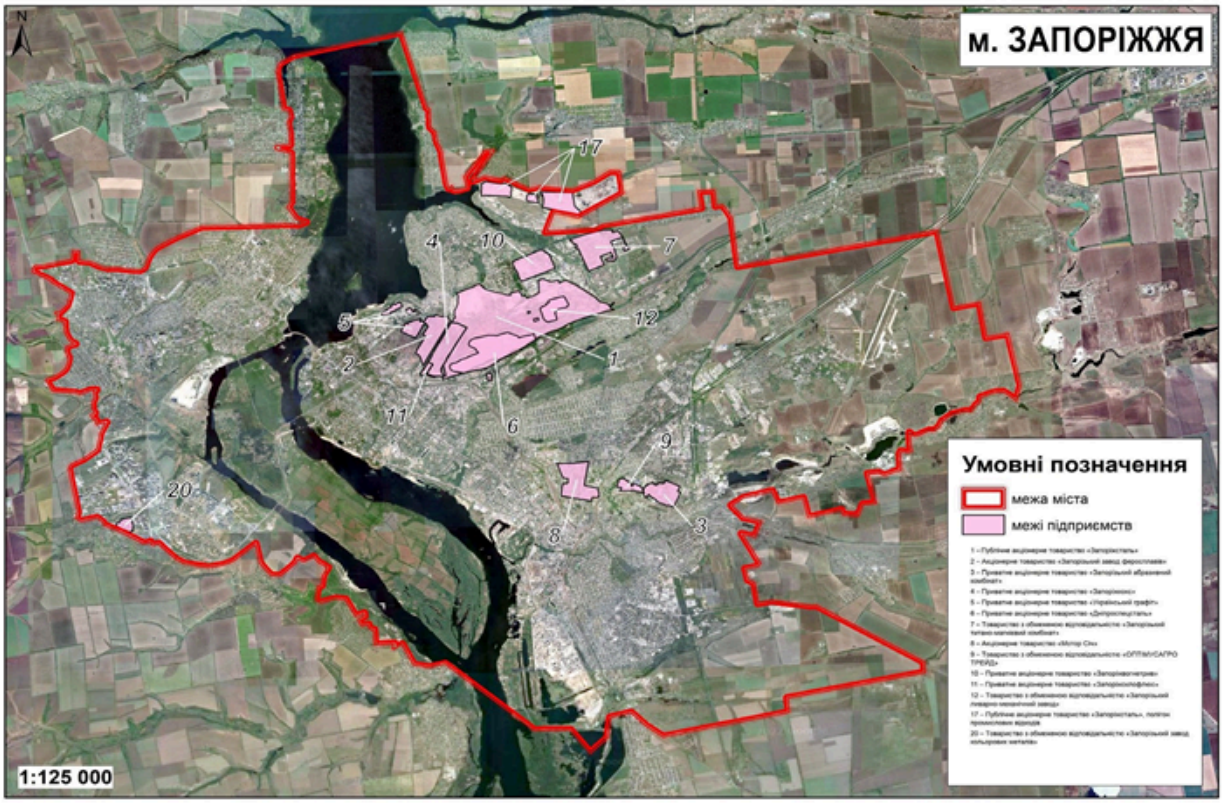

Рисунок 1.1 – Розташування основних підприємств м. Запоріжжя

Таблиця 1.1 – Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел найбільших підприємств – забруднювачів

№	Назва підприємства	Динаміка обсягів викидів в атмосферне повітря, тис.т/рік				
		2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	ПАТ «Запоріжсталь»	51,831	50,248	50,677	35,782	45,729
2	ПрАТ «Дніпроспецсталь»	0,659	0,671	0,656	0,203	0,207
3	ПрАТ «Український графіт»	1,359	1,196	1,804	0,577	0,409

4	АТ «Запорізький завод феросплавів»	7,061	5,336	6,083	2,426	0,59
5	ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»	2,412	1,546	2,815	1,766	1,376
6	ПрАТ «Запоріжкокс»	1,625	1,523	1,487	1,326	1,609
7	ТОВ «Запорізький титаномагнієвий комбінат»	0,761	0,579	0,514	0,111	0,001
8	ПАТ «Мотор Січ»	0,548	0,012	0,014	0,599	0,307
9	ПрАТ «Запоріжвогнетрив»	0,307	0,366	0,344	0,263	0,389

Наведена таблиця сформована на основі опублікованих даних систематичних спостережень за вмістом ЗР в атмосферному повітрі м. Запоріжжя які проводяться Запорізьким обласним центром з гідрометеорології (Центр) та Державною установою «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб міністерства охорони здоров’я України» [26-27].

За даними Головного управління статистики у Запорізькій області в 2023 році обсяги викидів ЗР в атмосферне повітря стаціонарними джерелами (без урахування вуглецю діоксиду) склали 52,1 тис. т, що становить 81,3% від обсягів викидів за 2022 рік, тобто відбулося зменшення на 18,7%. (таблиця 1.2) [24].

Таблиця 1.2 – Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2021 – 2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис. т*	148,2	64,071	52,1

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км², т	5,44	**	**
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	88,93	**	**

* – без урахування викидів діоксиду вуглецю;

** – не розраховується у зв’язку з відсутністю повних даних щодо тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Дані за 2022 та 2023 роки наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, тому розрахувати точний відсоток зменшення викидів ЗР у 2022 році відносно 2021 року неможливо.

Зменшення обсягів викиді ЗР в атмосферне повітря у 2023 році порівняно з 2022 пов’язано з тим що частина території Запорізької області опинилася в тимчасовій окупації, частина підприємств регіону зазнала руйнувань, а частина зменшила обсяги виробництва, були порушені ланцюги постачання, збуту продукції та відбувалися перебої з електропостачанням. Данні щодо викидів забруднюючих речовин від підприємств, які знаходяться на тимчасово окупованій території відсутні.

Інформація щодо викидів ЗР в атмосферне повітря сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів (рівень звітування у 2022 році становив 63,3%, у 2023 – 66,9%).

Впродовж 2023 року лабораторіями Центру було відібрано 2956 проб атмосферного повітря, з них у 476 виявлені перевищення максимально-разових

концентрацій забруднюючих речовин, відсоток відхилення від нормативних показників склав 16,1%. Найбільші перевищення гранично-допустимих концентрацій (ГДК) забруднюючих речовин визначалось у Заводському (70% від загальної кількості проб по району), Шевченківському (55,25%), Вознесенівському (28,8%), Дніпровському (21,7%), Олександрівському (25,9%), Комунарському (12,8%) районах м. Запоріжжя. В Хортицькому районі міста відхилень від нормативних показників не реєструвалось [27].

Основний внесок від нормативних показників вмісту забруднюючих речовин в атмосферне повітря становили: сірковуглець (35,7%), сірководень (22,3%), фенол (19%), формальдегід (10,3%).

Запоріжжя – єдине місто в області, де проводяться дослідження стану атмосферного повітря по постам спостереження забруднення (ПСЗ). Систематичні спостереження за вмістом ЗР в атмосферному повітрі м. Запоріжжя проводяться Центром на 5 стаціонарних постах (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Схема постів спостереження стану атмосферного повітря у м. Запоріжжя

Оцінка стану якості атмосферного повітря здійснювалась за середньомісячними концентраціями у кратності перевищень середньодобових гранично – допустимих концентрацій по пріоритетним забруднюючим речовинам. Пріоритетними забруднюючими речовинами вважались ті речовини, які вносять найбільший вклад в забруднення атмосферного повітря міста і контролювались на стаціонарних постах спостережень за забрудненням атмосферного повітря.

Перелік основних забруднюючих речовин у атмосферному повітрі міста Запоріжжя та динаміка їх концентрації (в кратності ГДК) за кілька років наведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.3 – Динаміка перевищень ГДК забруднюючих речовин в житловій забудові м. Запоріжжя

Рік	% перевищень ГДК
2019	8,10
2020	7,70
2021	4,80
2022	1,3
2023	2,0

Таблиця 1.4 – Динаміка середньорічних концентрацій основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі м. Запоріжжя, (ГДК), мг/м^3

Забруднюючі речовини	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Двоокис азоту	2,0	1,8	1,8	1,2	1,5
Двоокис сірки	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Окис азоту	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7
Окис вуглецю	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Пил	0,8	0,7	0,9	0,7	0,7
Фенол	2,0	2,0	2,0	1,7	1,7

Фтористий водень	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0
Хлористий водень	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Формальдегід	1,7	1,7	1,7	1,7	2,0

В 2023 році в порівнянні з 2022 роком не змінився вміст у повітрі оксиду вуглецю, діоксиду сірки, окису азоту, окису вуглецю, пилу, фенолу. Разом з цим, збільшився вміст формальдегіду.

Над Запоріжжям часто спостерігається жовто-сиза димка смогу, що формується викидами промислових підприємств, сконцентрованих на відносно невеликій території. Цьому також сприяє рельєф місцевості, який являє собою хвилясту рівнину з ярусно-балочною мережею, яка погіршує провітрювання території та умови розсіювання пилогазових викидів [28].

Основні підприємства міста Запоріжжя розташовані на промисловому майданчику, який знаходиться в північно-східній частині міста. Таким чином, забруднення атмосферного повітря над основними районами міста відбувається при напрямках вітру від північно-західного через північ – до східного. При південному напрямку вітру забруднюється Заводський район, у якому, крім промислових підприємств, також багато житлових будинків та інфраструктурних споруд. Південно-західний та західний вітер сприяє виносу забрудненого повітря за місто. Вітер, швидкість якого 0-4 м/с, забруднює місто незалежно від напрямку [29].

2 МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІЛДЖЕННЯ

2.1 Методи виконання роботи

Виконання роботи засноване на аналітичному, порівняльному та теоретичному методі виконання наукових досліджень, та обробки інформації [30-31].

Проведення роботи включало в себе збір інформації з кількох джерел:

- Веб порталі Верховної Ради України. Проаналізовані основні нормативно правові акти які регулюють отримання дозволу на викиди розміщені на порталі [32];
- Реєстри платформи ЕкоСистема та Міндовкілля, в яких міститься інформація щодо виданих дозволів на викиди, декларацій;
- Наукові статті та підручники за темою правового регулювання в Україні та за темою роботи [33-35].

Основні нормативно правові акти за темою дослідження:

Конституція України, стаття 13 Закріплює право власності українського народу на атмосферне повітря, а також право на користування ним. Це є фундаментальним правовим принципом у сфері охорони атмосферного повітря;

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року № 1264-XII Містить загальні норми, що стосуються охорони навколишнього природного середовища;

Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 року № 2707-XII (зі змінами) Основний законодавчий акт, що регулює охорону атмосферного повітря в Україні. Важливим є те, що цей закон неодноразово зазнавав змін після введення військового стану;

Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»: Визначає основні засади функціонування дозвільної системи в Україні. Він регулює надання адміністративних послуг державними органами;

Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 302 «Про затвердження Порядку проведення робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку суб'єктів господарювання, які отримали такі дозволи» (зі змінами);

Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 27 червня 2023 року № 448 «Про затвердження Інструкції про вимоги до оформлення документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами»;

Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 27 червня 2006 року № 309 «Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел» Встановлює стандарти щодо допустимих рівнів викидів.

На основі оглянутої літератури, використовуючи зазначені методи та матеріали роботи, в експериментальній частині було проведено аналіз процедури отримання дозволу на викиди, декларативного принципу, ІДД [36-38].

Також мною надані практичні рекомендації щодо процедури отримання дозволу на викиди та ІДД, спрямовані на підтримку балансу між бізнесом та екологією.

2.2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»

Підприємство засноване 1932 року. Його повна назва – ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» імені О. М. Кузьміна» (ДСС).

Це єдине в Україні підприємство яке спеціалізується на випуску спецсталей: сортового прокату, високолегованої, підшипникової, безнікелевої, хромнікелевої стлі. Воно відноситься до підприємств групи «А» – до цієї групи

відносяться галузі промисловості, які виробляють засоби виробництва, це машинобудування, металообробна промисловість, чорна і кольорова металургія, добувна промисловість, електро і теплоенергетика.

ДСС виробляє понад 800 марок сталі та сплавів і понад 1000 профілів продукції [39].

Продукція підприємства використовується у виробництві деталей машин, інструментів для обробки металів і сплавів, безшовних труб і підшипників. Сталеплавильні потужності компанії складаються з сталеплавильних цехів, оснащених електропечами відкритого типу, установками індукційного та електрошлакового переплаву і вакуумно-дугового переплаву.

Обробка сталі ДСС зосереджена в прокатному цеху, який містить блюмінгові та кілька прокатних станів, ковальський цех, ковальсько-пресовий цех, цех холодного волочіння та цех обробки металу.

Система менеджменту якості підприємства відповідає вимогам міжнародних стандартів. У 2008 році підприємство пройшло сертифікацію за ISO 9001:2008. Якість продукції відповідає вимогам ГОСТ (СНД), ASTM, AISI (США), EN (ЄС), DIN (Німеччина), BS (Великобританія), AFNOR (Франція), JIS (Японія) [39].

ПрАТ «Дніпроспецсталь» було обрано для розгляду в роботі з кількох причин:

− Це велике металургійне підприємство, яке справляє техногенний тиск на екологію м. Запоріжжя, хоча з початку військового стану промислові потужності по випуску продукції знизились, підприємство продовжило вести свою діяльність згідно з законодавством і розвивати свої потужності в напрямку зменшення викидів;

− В 2023 році підприємство отримало дозвіл на викиди в умовах військового стану та зміненого законодавства, для «Основного промислового майданчика №1» який відноситься до першої групи об'єктів підприємства, це також цікаво з точки зору того що було проведено перше публічне громадське

обговорення в Україні щодо наміру отримати дозвіл суб'єктом господарювання, я був присутній на обговоренні в якості слухача [40-41];

− Проаналізувати який вплив має громадськість на процедуру отримання дозволу на викиди важливо не тільки з точки зору сьогодення але і в перспективі майбутнього ІДД.

Мною була зібрана наявна інформація щодо отримання дозволу на викиди ПрАТ «Дніпроспецсталь», а саме Документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами ПрАТ «Дніпроспецсталь» (основний промисловий майданчик №1) для ознайомлення громадськості. Запис громадського обговорення, Резюме про намір об’єкта господарювання отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЧАСТИНА

3.1 Аналіз процедури отримання дозволу на викиди

За інформацію отриманою при роботі з реєстрами Міндовкілля та ЕкоСистеми сформовано діаграму, рисунок 3.1, на якій показано динаміку кількості виданих дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря в Запорізькій області, в період з 2021 – 2024 рік суб'єктам господарювання, об'єкт якого належить до першої, другої, та третьої групи [9-10].

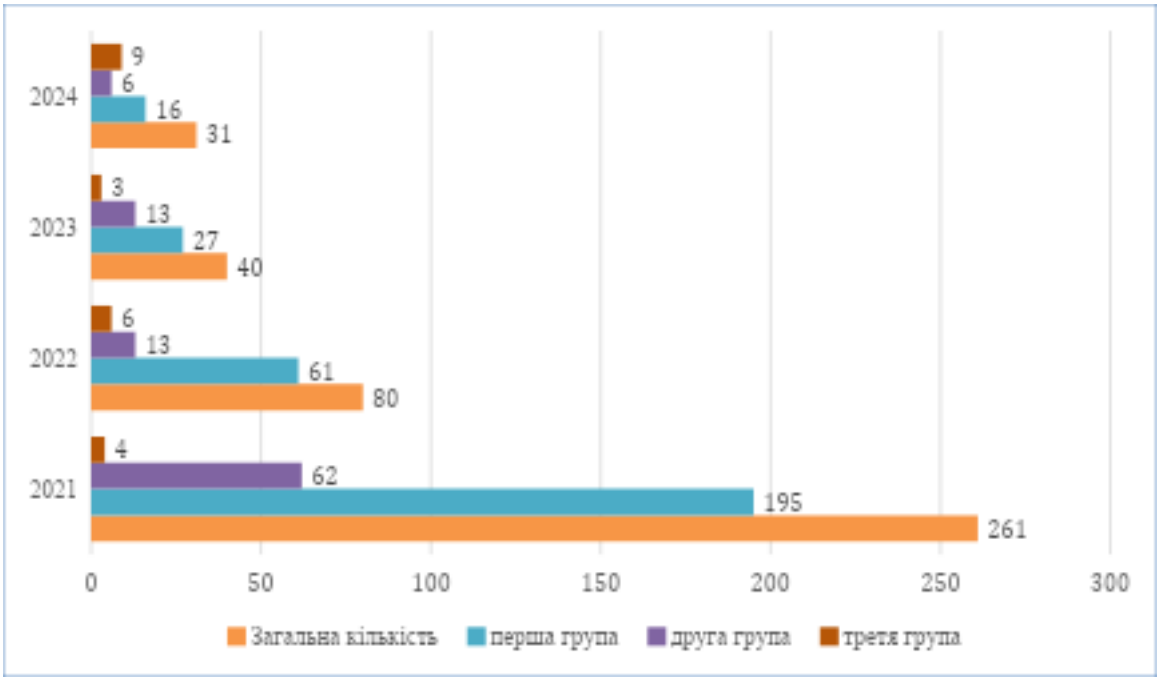

Рисунок 3.1 – Кількість виданих дозволів на викиди в Запорізькій області за період з 2021 – 2024 рік

Можна побачити що простежується значне зниження загальної кількості виданих дозволів з довоєнним часом, особливо для другої та третьої групи об'єктів, в 2023 році було отримано 40 дозволі на викиди порівняно з 80 дозволами в 2022 році, і з 261 дозволом в 2021 році. Серед основних причин можна виділити те що 70% території області знаходяться під тимчасовою

окупацією, також це пов’язано з видачею декларацій для тих підприємств які підпадають під необхідні критерії.

За інформацією отриманою при роботі з реєстром виданих декларацій з’ясовано що вже було отримано 435 декларацій про провадження господарської діяльності для дозволу на викиди ЗР в атмосферне повітря стаціонарними джерелами в Запорізькій області.

В представленій нижче таблиці 3.1 проведено порівняння процедури отримання дозволу на викиди до введення військового стану та сучасної.

Таблиця 3.1 – Порівняння процедури отримання дозволу на викиди до введення військового стану з сучасною

Характеристика	Процедура отримання дозволу на викиди до введення військового стану	Процедура отримання дозволу на викиди після введення військового стану
Подання заяви	Особисто, поштою.	Особисто, поштою, електронно через платформу ЕкоСистема, та через портал Дія для декларацій.
Початковий крок	Опублікування повідомлення про намір отримання дозволу на викиди ЗР.	Опублікування повідомлення про намір (для отримання повного дозволу) або подання декларації (спрощена процедура).
Необхідна документація	Розширений перелік, включаючи обґрунтування, інвентаризацію, підтвердження громадського інформування, ОВД	Аналогічний перелік для повного дозволу; спрощена інформація для декларації

Розгляд регуляторними органами	Розгляд уповноваженим органом та погодження Держпродспоживслужби (для об'єктів першої групи).	Розгляд уповноваженим органом для повного дозволу; подання декларації до Міністерства економіки.
Строк розгляду	Приблизно 30 календарних днів (формальний розгляд).	10 робочих або 30 календарних днів (для повного дозволу); негайно для подання декларації
Мінімальний строк дії дозволу	5 років (1 група), 10 років (2 та 3 групи).	7 років (для повного дозволу); декларація має тимчасовий характер на період дії військового стану та 3 місяці після його завершення.
Вартість	Безоплатно (дозвіл), але витрати на підготовку документів та екологічний податок.	Безоплатно (дозвіл та декларація), але витрати на підготовку документів та екологічний податок.
Участь громадськості	Обов'язкове опублікування повідомлення та врахування зауважень.	Опублікування повідомлення та врахування зауважень для повного дозволу; менша пряма участь громадськості у процедурі декларування.

До основних переваги сучасної процедури отримання дозволів на викиди можна віднести спрощену процедуру у випадку декларування для підприємств які підпадають під критерії декларативного принципу, це надає суб'єктам господарювання значно швидший та менш бюрократичний спосіб отримати право на провадження діяльності під час воєнного стану, і дозволяє підприємствам зосередитися на підтримці операційної діяльності в складних умовах.

Автоматичне продовження терміну дії існуючих дозволів звільнило підприємства від необхідності негайного проходження процедури переоформлення, що є особливо важливим в умовах обмежених ресурсів та логістичних труднощів.

Швидчий процес розгляду документів для дозволу, протягом 10 робочих днів без урахування: 15 календарних днів з дати надходження документів, протягом яких Держпродспоживслужба, її територільні органи приймають рішення щодо можливості/неможливості видачі дозволу порівняно з 30 календарними днями до війни.

Збільшений мінімальний термін дії дозволу виданих під час воєнного стану до 7 років, що зменшить частоту необхідності їхнього оновлення.

В представленій нижче таблиці 3.3 проведено порівняння сучасної процедури отримання дозволу на викиди та майбутнього інтегрованого довкіллєвого дозволу.

Таблиця 3.2 – Порівняння сучасної процедури отримання дозволу на викиди з майбутнім інтегрованим довкіллєвим дозволом

Характеристика	Сучасна процедура (отримання повного дозволу)	Майбутній інтегрований довкіллєвий дозвіл
Сфера дії	Викиди в атмосферне повітря стаціонарними джерелами викидів ЗР.	Комплексне регулювання викидів в атмосферне повітря, водне середовище, поводження з відходами та інші аспекти впливу промислових об'єктів.
Основний принцип регулювання	Обмеження концентрації та обсягів забруднюючих речовин у викидах.	Застосування найкращих доступних технологій та методів управління (НДТМ) для запобігання та контролю забруднення.

Дозвільний орган	Міндовкілля (для об'єктів 1 групи), обласні державні адміністрації (для об'єктів 2 та 3 груп).	Міндовкілля.
Процес подання заяви	Повідомлення громадськості, інвентаризація, обґрунтовуючі документи, подання до ЦНАП/Міндовкілля, розгляд, погодження.	Визначення застосовності щодо отримання дозволу, подання заяви до Міндовкілля, попередній розгляд, громадське обговорення, прийняття рішення.
Строк дії дозволу	Фіксований (мінімум 7 років під час воєнного стану).	Необмежений
Вартість	Безоплатно (дозвіл та декларація), але витрати на підготовку документів та екологічний податок.	За видачу та внесення змін плата у розмірі 30 прожиткових мінімумів.
Відповідність міжнародним стандартам	Часткова.	Пряма імплементація Директиви ЄС 2010/75/ЄС
Потенційна складність	Може бути складною, особливо для великих підприємств.	Ймовірно, спочатку буде складнішою через інтегрований характер та вимоги до НДТМ.

Можна зазначити що інтегрований підхід дозволяє враховувати сукупний вплив промислової діяльності на атмосферу, водні ресурси та ґрунти, забезпечуючи комплексний захист довкілля, та хороші перспективи на сталий розвиток та зниження викидів ЗР.

Вимога щодо використання НДТМ стимулюватиме підприємства до розвитку, та сприятиме зменшенню впливу промислових викидів на довкілля та здоров’я громадян.

Заміна кількох окремих дозволів одним потенційно зменшить паперову тяганину та бюрократію, планована цифровізація дозвільної системи в рамках впровадження ІДД сприятиме подальшому спрощенню адміністративних процедур.

Паралельно з цим публічний реєстр ІДД та обов'язкове проведення громадських обговорень сприятимуть високому рівню прозорості процесу та розширенню можливостей для участі громадськості у прийнятті екологічно важливих рішень. З іншого боку це не повинно перешкоджати роботі підприємств, тому громадськості та підприємствам важливо знаходити компроміс в питанні отримання дозволу, наприклад впровадження програм

Запровадження системи ІДД забезпечить відповідність екологічного законодавства України стандартам ЄС, тому це буде сприяти міжнародній співпраці в сфері охорони довкілля, підвищить шанси на європейську інтеграцію, до прикладу зробить українську продукцію більш конкурентноздатною на європейському ринку.

3.2 Процедура отримання дозволу на викиди ПрАТ «Дніпроспецсталь»

В травні 2023 року ПрАТ «Дніпроспецсталь» подало заяву до Міндовкілля та ОДА на отримання повного дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря для (основний промисловий майданчик № 1), який відноситься до І групи об’єкта підприємства.

З метою виконання Постанови КМУ №302 підприємство опублікувало повідомлення про намір об’єкта господарювання отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря (Додатки В1., В2) [42].

Зауваження та пропозиції щодо наміру отримати дозвіл на викиди від громадськості були спільно висунуті «Екокоаліцією Запоріжжя» та Запорізькою обласною філією Всеукраїнської екологічної ліги на основі поданих підприємством: Документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами ПрАТ «Дніпроспецсталь» (основний промисловий майданчик №1).

Громадське обговорення наміру одержання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря було проведено в онлайн форматі 05.09.2023 року, під головуванням представника ОДА.

Підприємство співпрацювало з Центром екології та розвитку нових технологій (ЦЕРН) який розробляв документацію дозвільного характеру, зокрема документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів.

На громадське обговорення була підготована презентація, зміст якої включав в себе відомості про виробничі потужності підприємства, зауваження і пропозиції від громадськості та відповіді підприємства, які загалом стосувалися змісту та оформлення повідомлення про намір одержання дозволу, технічного та економічного обґрунтування заміни попередніх заходів по модернізації устаткування виробничих потужностей, а саме перенесення їх реалізації на 2027 рік, відсутності заходів щодо обмеження та зниження викидів при перевищенні фонових концентрацій, відсутності заходів щодо охорони атмосферного повітри при несприятливих метрологічних умовах.

Виробництво зазначило що повністю врахувало всі зауваження та пропозиції, зокрема зазначено що зміст та структура документів дозвільного характеру заповнені за чинним законодавством, підприємство пояснило перенесення терміну заходів складною економічною ситуацією та воєнним станом, а також тим, що заходи буде реалізовано відповідно до Плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності після закінчення воєнного стану відповідно до п. 25 Плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес–клімату, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів

України від 4 грудня 2019 р. № 1413-р (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 січня 2023 р. № 89-р) – після спливу двох років з дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні.

Громадськість також висунула пропозиції підприємству на дату публічного обговорення представити на розгляд громади Оцінку кумулятивного впливу викидів, компенсаційних заходів, направлені на оздоровлення атмосферного повітря, заходи по встановленню автоматизованих систем контролю викидів моніторингу повітря на межі СЗЗ, перспективний план розвитку підприємства з урахуванням поетапного зниження викидів згідно ст. 11 «Про охорону атмосферного повітря».

Було зазначено що сукупний кумулятивний вплив забруднення атмосферного повітря в місті визначається даними фонових концентрацій забруднюючих речовин, дослідження яких здійснюються Запорізьким регіональним центром з гідрометеорології. Для оцінки кумулятивного впливу були виконані розрахунки розсіювання забруднюючих речовин в атмосферному повітрі на існуючий період, на період НМУ та на період досягнення нормативів граничнодопустимих викидів з урахуванням природоохоронних заходів. По результатам було зазначено що максимальні приземні концентрації забруднюючих речовин з урахування фону у контрольних точках на зовнішній межі санітарно–захисної зони (СЗЗ) проммайданчику та найближчої житлової забудови не перевищують гігієнічних нормативів повітря населених місць відповідають вимогам чинного законодавства України «Гігієнічні регламенти допустимого вмісту хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць», які затверджені наказом МОЗ України №52 від 14.01.2020 р.

Під час обговорення однією з основних пропозицій громадськості було наголошення на необхідності впровадження «Програми охорони довкілля щодо поетапного зниження викидів забруднюючих речовин суб’єктами господарювання м. Запоріжжя», на данний момент ця програма ще не була прийнята. Необхідності встановлення автоматизованих систем контролю на

основні джерела викиду ЗР на яких фіксуються перевищення (оксид азоту, пил) [43].

Обсяг зауважень та пропозицій розглянутих під час обговорення свідчить про високий вплив громадськості на процедуру отримання дозволу на викиди, було охоплено комплекс проблемних питань пов'язаних з технічним устаткування та зменшенням впливу підприємства на довкілля, за рахунок заходів з впровадження НДТМ.

Для отримання дозволу підприємству знадобилося 7 місяців. Перші три розроблялися документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, та враховувалися зауваження та пропозиції надані громадськістю.

ПрАТ «Електрометалургійний завод «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ» ім. А.М. Кузьміна» (основний промисловий майданчик № 1) отримав дозвіл на викиди 20.12.2023, дійсний до 20.12.2030. Номер дозволу 69008 UA23060070010385728-I-0233

В зв'язку з отриманням нового дозволу було анульовано дозвіл від 31.08.2020, №2310136600-019.

Дозвіл на викиди міститься на сайті Міндовкілля в обліку суб'єктів господарювання, об'єкт якого належить до I, II, III груп, які отримали дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

На момент отримання дозволу підприємством на платформі ЕкоСистема ще розроблялася можливість пройти шлях від подання документів до отримання дозволу.

На платформі ЕкоСистема в реєстрі «Перелік дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами об'єктів 1, 2, 3 груп» відсутня інформація щодо дозволу який був отриманий ПрАТ «Дніпроспецсталь».

3.3 Рекомендації щодо покращення процедури отримання дозволу на викиди, майбутні перспективи

Для м. Запоріжжя є вкрай важливим після прийняття «Програми охорони довкілля щодо поетапного зниження викидів забруднюючих речовин суб'єктами господарювання м. Запоріжжя» впровадити виконання заходів передбачених програмою в умови дозволів на викиди для підприємств м. Запоріжжя.

Програма спрямована на досягнення збалансованості між соціально–екологічними потребами та збереженням навколишнього природного середовища з урахуванням: перспектив розвитку м. Запоріжжя; послідовного практичного впровадження принципів сталого розвитку; зміни структури споживання населення; збереження, використання і відтворення природних ресурсів; забезпечення екологічної безпеки, що призведе до зниження навантаження на атмосферне повітря, підвищення якості та безпеки життєдіяльності населення та стимулювання розвитку зеленої економіки.

Я вважаю що програма захисту довкілля це важливий компроміс між підприємством та громадськістю, тому що вона розрахована на поетапні зміни.

ІДД який буде впроваджено в цьому році застосовує інтегрований підход до регулювання забруднення та впровадження НДТМ для забезпечення запобіганню, зменшенню та контролю за забрудненням. В Україні багато підприємств порушують норми по викидам ЗР в атмосферу, водні ресурси, та ґрунт, це в певній мірі пов'язано їз застарілими технологіями та устаткування. Тому виконання заходів передбачених програмою зниження відходів допоможе підприємствам підготуватись до більш сучасного дозволу, і впровадження НДТМ після отримання дозволу в комплексі дасть відчутний ефект поліпшення стану атмосферного повітря, та навколишнього середовища.

Як зазначалося в розділі 3.2, громадськість зараз має значний вплив на процедуру отримання дозволу на викиди, це хороша тенденція враховуючи екологічну ситуацію в Україні під час військового стану, коли багато

підприємств порушують умови дозволів, та надають не правдиві розрахунки обсягів викидів ЗР. В ІДД громадське обговорення є обов’язковим етапом отримання дозволу, із загальним підвищенням прозорості процесу та цифровізації сприятимуть більшій зацікавленості.

Декларативний принцип це значне спрощення та прискорення процедури отримання права на провадження господарської діяльності завдяки зменшенню необхідних шляхів для його отримання що виправдано в умовах військового стану. Тому необхідно посилити екологічний моніторинг та контроль за підприємствами, які несуть високі ризики для довкілля, що отримали декларації,

Натомість зменшення державного контролю може призвести до збільшення викидів ЗР, також існує ризик з боку недобросовісних підприємств які зловживають спрощеною процедурою отримання декларації та порушують природоохоронні норми. Після завершення військового стану суб'єкти господарювання зобов'язані будуть звернутися за отриманням повноцінних дозвільних документів, що в свою чергу створить велике навантаження на дозвільні органи, і є імовірність що не всі підприємства вчасно отримають дозволи. Для того щоб цього не відбулося треба сформулювати прозору процедуру для переходу від декларації до стандартного режиму, або до ІДД після закінчення воєнного стану.

Важливим є що в останні роки продовжується цифровізація дозвільної системи, вже працює платформа ЕкоСистема, яка дозволяє пройти шлях в отриманні дозволу на викиди в електронному форматі. В майбутньому треба розвиватись в цьому напрямку та розглянути можливість отримування ІДД з більшим залученням інформаційних ресурсів.

4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1. Техніка безпеки при виконанні роботи

Охорона праці є комплексом заходів і положень, що стосуються правового, соціально-економічного, організаційно-технічного, санітарно-гігієнічного та лікувально-профілактичного характеру. Її мета полягає в збереженні здоров'я та забезпеченні працездатності людини протягом трудової діяльності [44].

Дослідження процедури отримання дозволу на викиди виконувалося аналітичними та статистичними методами, для обробки та оформлення інформації я працював за ПК.

Основні нормативно–правові акти України з охорони праці при роботі з комп'ютером включають в себе Закон України «Про охорону праці» (стаття 13), Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Вимог щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями» від 14.02.2018 р. № 207. В Наказі встановлено вимоги безпеки та захисту здоров'я під час роботи з екранними пристроями незалежно від їхнього типу та моделі. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно–обчислювальних машин ДСанПІН 3.3.2.007-98, затверджені постановою Головного державного санітарного лікаря України від 10 грудня 1998 року № 7. Ці правила визначають гігієнічні вимоги до організації роботи з візуальними дисплейними терміналами (дисплей), включаючи вимоги до приміщень, обладнання та режимів праці та відпочинку [45].

Важливо підтримувати чистоту та порядок в приміщенні де розташований ПК, я регулярно проводив вологе прибирання та провітрювання, не менш важливою є гігієна рук, тому після роботи за ПТ необхідно мити руки з миючими засобами.

Ергономіка робочого місця відіграє ключову роль в забезпеченні комфортної та безпечної роботи за ПТ, необхідно підтримувати правильну поставу, звертаючи увагу на положення тіла за робочим місцем. Я регулярно змінював положення тіла протягом роботи, та робив короткі перерви для відпочинку суглобів та м'язів.

Щоб знизити негативний вплив випромінювання монітору на зір, відстань між ним та очима повинна становити від 50 до 70 см. Важливою складовою є наявність зручного крісла зі спинкою, що відповідає природньому вигину хребта, це значно зменшує навантаження на опорно руховий апарат.

Я підтримував належне природне освітлення робочого місця в світлу пору доби, бо це є критично важливим для запобігання перенапруженню очей та забезпечення комфортної роботи. Для штучного освітлення рекомендовано використовувати люмінесцентні лампи. Вимоги до природного та штучного освітлення визначаються відповідно до ДБН В.2.5-28-2018 «Природне і штучне освітлення».

Налаштування екрану є не менш важливим, такі параметри як контрастність та яскравість я регулював залежно від освітленості. Також я налаштував параметри програмного забезпечення та монітору для зниження впливу на зір при роботі з документами, текст повинен бути контрастним, шрифт не повинен бути занадто дрібним.

Регулярні перерви під час роботи за ПК є необхідними для запобігання втомі та збереженню здоров'я. Я робив 15 – хвилинні перерви через кожні дві години роботи, під час перерви рекомендована мінімальна фізична активність. Також ефективним є правило 20-20-20: кожні 20 хвилин відводити погляд на предмет, розташований на відстані близько 6 метрів, на 20 секунд. Гімнастику для очей я проводив кожні 60 хвилин через інтенсивні зорові навантаження. Важливо прислуховуватись до свого тіла та відпочивати при відчутті втоми.

Дотримання правил охорони праці при роботі за комп'ютером є запорукою збереження здоров'я та підвищення ефективності праці, ключовими аспектами як зазначено вище є ергономіка робочого місця, регулярні перерви та виконання

вправ для очей та тіла, належне освітлення та налаштування програмного забезпечення [46–47].

4.2. Безпека життєдіяльності населення міста Запоріжжя

Безпека життєдіяльності населення міста Запоріжжя охоплює широкий спектр заходів та стратегій, спрямованих на забезпечення безпечних умов проживання, роботи та дозвілля для жителів міста. Основними аспектами цієї безпеки є екологічні, соціальні, економічні та техногенні фактори. Ключові аспекти безпеки життєдіяльності в місті Запоріжжя:

1.Екологічна безпека, що включає контроль за промисловим забрудненням – моніторинг та зменшення викидів забруднюючих речовин є пріоритетними завданням; водопостачання міста – забезпечення якісної питної води для населення, контроль за станом річок та водойм у регіоні; радіаційна безпека – забезпечення контролю за рівнем радіації;

2. Соціальна безпека, що включає охорону здоров'я – доступ до медичних послуг, особливо в контексті можливих інфекційних захворювань чи пандемій, є важливим аспектом соціальної безпеки; освітні програми – проведення навчань та інформування населення про правила поведінки у надзвичайних ситуаціях, першої допомоги та інших аспектів безпеки життєдіяльності, підвищення рівня екологічної свідомості;

3. Техногенна безпека, що включає попередження та план заходів у випадку промислових аварій, а також транспортна інфраструктура – безпека на дорогах, забезпечення належного стану доріг, мостів та громадського транспорту. З моменту повномасштабного вторгнення країни–агресора до України актуальними стали іще небезпека пов'язана із евакуацією населення, поводження із вибухонебезпечними предметами, правилами проведення йодної профілактики, правила поводження під час сигналу повітряної небезпеки, порядок укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту та ін. [48].

Запоріжжя через близьке розташування до лінії бойового зіткнення потерпає від повітряних атак ворога, тому потрібно добре знати як діяти під час обстрілів.

Попередженням про загрозу ракетного обстрілу, нальоту авіації або безпілотних систем, є сигнал «Повітряна тривога» (безперервні сирени). Він означає, що треба негайно перемістится в захисні споруди (сховища, споруди подвійного призначення та найпростіші укриття, швидкоспоруджувані захисні споруди), які є основним засобом колективного захисту населення, або в умовно безпечні місця в будівлі [49-50].

Загальні правила поведінки на час сигналів повітряної тривоги:

− Важливо не наражати себе на небезпеку свідомо, тому не можна виходити на вулицю в період дії комендантської години чи під час повітряної тривоги. Треба зберігати спокій у разі оголошення тривоги, і слідувати до найближчого укриття, якщо такого не має зайти до будівлі і дотримуватись правил двох стін;

− У разі «прильоту» перша стіна бере на себе удар, а друга стіна може захистити від осколків та сторонніх уражаючих предметів;

− Важливо триматися подалі від вікон під час повітряної тривоги, знаходження біля вікон в рази збільшує ризики отримання ушкоджень. Можна отримати осколкове поранення, якщо скло виб’є ударною хвилею;

− Треба постійно стеж за рівнем заряду мобільного телефону та інших електронних девайсів на випадок НС.

Економічна безпека, що включає рівень зайнятості та добробуту – забезпечення економічної стабільності та зменшення рівня бідності серед населення, підтримку місцевого бізнесу та ін.

Заходи для підвищення рівня безпеки життєдіяльності:

− Розробка та впровадження систем раннього попередження про надзвичайні ситуації.

− Підвищення рівня екологічного контролю та моніторингу;

− Інвестиції у розвиток міської інфраструктури з акцентом на безпеку;

− Проведення регулярних навчань для населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях.

4.3 Потенційні небезпеки та надзвичайні ситуації на підприємствах в умовах воєнного стану

Умови воєнного стану значно підвищують ризики виникнення небезпек та надзвичайних ситуацій на підприємствах. Ці ризики можна поділити на дві основні категорії: небезпеки, пов'язані з воєнними діями, та небезпеки, що виникають внаслідок виробничої діяльності та можуть бути посилені умовами війни.

До небезпек, пов'язаних з воєнними діями, належать ризики обстрілів, бомбардувань та ракетних ударів по промислових об'єктах. Такі атаки можуть призвести до руйнування виробничих будівель, пошкодження обладнання, виникнення пожеж та вибухів, а також до викиду в атмосферу ЗР, включаючи небезпечні хімічні речовини. Існує також ризик ураження працівників уламками, вибуховою хвилею або внаслідок обвалів конструкцій. Небезпеку становлять і нерозірвані боєприпаси та міни, що можуть знаходитися на території підприємства або поблизу нього.

Умови воєнного стану також призводять до перебоїв у постачанні електроенергії, води та газу, що може порушити нормальний технологічний процес та функціонування систем безпеки, включаючи системи контролю викидів ЗР. Пошкодження транспортної інфраструктури може ускладнити доставку необхідних матеріалів, реагентів та запасних частин для обладнання, а також евакуацію працівників у разі надзвичайної ситуації. Мобілізація працівників та вимушена міграція населення призводить до нестачі кваліфікованого персоналу, що негативно позначається на безпеці виробничих процесів та здатності реагувати на аварійні ситуації.

Виробничі небезпеки на підприємствах із стаціонарними джерелами викидів, такі як ризик хімічних аварій, пожеж, вибухів та викидів

забруднюючих речовин, посилюються умовами воєнного стану. Стрес, втома та постійне психологічне напруження, пов'язані з війною, можуть призвести до зниження уваги та зростання ймовірності людської помилки, що є однією з основних причин виробничих аварій. Пошкодження обладнання внаслідок бойових дій або нестача ресурсів для його належного обслуговування можуть також збільшити ризик аварій та неконтрольованих викидів.

До потенційних надзвичайних ситуацій на підприємствах в умовах воєнного стану належать:

- Повітряні тривоги та необхідність термінової евакуації до укриттів;
- Аварії, спричинені обстрілами або внутрішніми виробничими факторами, що призводять до пожеж, вибухів або викидів небезпечних речовин;
- Пошкодження критичної інфраструктури підприємства, включаючи системи енерго–, водо– та газопостачання;
- Необхідність проведення евакуації всього персоналу з території підприємства у зв'язку з безпосередньою загрозою бойових дій.

Ефективне управління охороною праці та готовність до надзвичайних ситуацій на підприємствах із стаціонарними джерелами викидів в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, що враховує як специфіку виробничих процесів, так і особливості воєнного часу [49–50].

ВИСНОВКИ

1. При роботі з реєстрами Міндовкілля та ЕкоСистеми було проаналізовано кількість виданих дозволів на викиди в Запорізькій області, спостерігається значне зниження з довоєнним часом. Я виділив дві причини зниження виданих дозволів, те що 70% території області знаходяться під тимчасовою окупацією, та видача декларацій. При роботі з реєстром виданих декларацій з'ясовано що вже було отримано 435 декларацій в Запорізькій області. Порівняно процедуру отримання дозволу на викиди до введення військового стану з сучасною, та сучасну процедуру отримання дозволу на викиди з майбутнім інтегрованим довкіллєвим дозволом, основні переваги сучасного та інтегрованого дозволу зазначені в розділі 3.1.

2. З'ясовано що під час проведення процедури видачі дозволу на викиди підприємству групи А ПрАТ «Дніпроспецсталь». Дозвіл був отриманий для основного промислового майданчик № 1, який відноситься до І групи об'єкта підприємства. Обсяг зауважень та пропозицій розглянутих під час обговорення свідчить про високий вплив громадськості на процедуру отримання дозволу на викиди, було охоплено комплекс проблемних питань пов'язаних з технічним устаткування та зменшенням впливу підприємства на довкілля, за рахунок заходів з впровадження НДТМ. Дозвіл міститься в реєстрі Міндовкілля, в реєстрі ЕкоСистеми дозвіл відсутній.

3. Розроблені рекомендації щодо покращення процедури отримання дозволу на викиди, декларативного принципі, та ІДД. Враховано як сучасні так і майбутні перспективі змін які відбуваються в дозвільній діяльності країни. Основна рекомендація це для м. Запоріжжя після прийняття «Програми охорони довкілля щодо поетапного зниження викидів забруднюючих речовин суб'єктами господарювання м. Запоріжжя» впровадити виконання заходів передбачених програмою в умови дозволів на викиди для підприємств м. Запоріжжя.

Я вважаю що програма захисту довкілля це важливий компроміс між підприємством та громадськістю, тому що вона розрахована на поетапні зміни.

ІДД який буде впроваджено в цьому році застосовує інтегрований підхід до регулювання забруднення та впровадження НДТМ для забезпечення запобіганню, зменшенню та контролю за забрудненням. В Україні багато підприємств порушують норми по викидам ЗР в атмосферу, водні ресурси, та ґрунт, це в певній мірі пов’язано із застарілими технологіями та устаткування. Тому виконання заходів передбачених програмою зниження відходів допоможе підприємствам підготуватись до більш сучасного дозволу, і впровадження НДТМ після отримання дозволу в комплексі дасть відчутний ефект поліпшення стану атмосферного повітря, та навколишнього середовища.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Ambient (outdoor) air pollution. World Health Organization (WHO). URL: https://www.who.int/news–room/fact–sheets/detail/ambient–(outdoor)–air–quality–and–health (дата звернення: 25.11.2024).

2. Air pollution. World Health Organization (WHO). URL: https://www.who.int/health–topics/air–pollution#tab=tab_1 (дата звернення: 25.11.2024).

3. Air pollution: The invisible health threat. World Health Organization (WHO). URL: https://www.who.int/news–room/feature–stories/detail/air–pollution—the–invisible–health–threat (дата звернення: 25.11.2024).

4. Сухарев С.М., Чундак С.Ю., Сухарева О.Ю. Основи екології та охорони довкілля: навчально–методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 394.

5. Правове регулювання екологічної безпеки в Україні : навч. посіб. Гетьман А. П., Шульга М. В., Бредіхіна В. Л [та ін.]. Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2012. 296 с.

6. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16.10.1992 р. № 2707 – XII. Дата оновлення: 15.11.2024.

7. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 р. № 314 – 2022 – п. Дата оновлення: 02.12.2024.

8. Про затвердження Інструкції про вимоги до оформлення документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами: наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 27.06.2023 р. № 448.

9. Міністерство Захисту Довкілля та Природних Ресурсів України (Міндовкілля). URL: https://mepr.gov.ua/ (дата звернення: 06.01.2025).

10. ЕкоСистема національна онлайн–платформа, яка містить актуальну інформацію про стан довкілля. URL: https://eco.gov.ua/ (дата звернення: 06.01.2025).

11. Про реалізацію експериментального проекту щодо взяття на державний облік (зняття з обліку і коригування відомостей про об'єкт) об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, в електронній формі : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2022 р. № 891.

12. Про затвердження Порядку подання та розміщення звіту суб’єкта господарювання про дотримання умов дозволу на викиди та виконання заходів щодо здійснення контролю за дотриманням установлених гранично допустимих викидів забруднюючих речовин: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.2023 р. № 58.

13. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря: Закон України від 09.07.2022 р. № 2393 – IX.

14. Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення: Закон України від 16.07.2024 р. №3855 – IX. Набрання чинності: 08.08.2025.

15. Nadiia Kobetska. The Integrated Environmental Permit: Requirements of EU Legislation, Practice of its Implementation in Poland, Prospects for Ukraine. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University 5*. 2018. №2. С. 36–47.

16. Obtaining integrated environmental permit in Ukraine. Publication. URL: https://dlf.ua/en/Obtaining–integrated–environmental–permit–in–ukraine/ (дата звернення: 11.02.2025).

17. Krasnova, M., Krasnova, J., Golovko, L. and Kondratiuk, T.. Legal Problems in the Implementation of the Environmental Impact Assessment in Ukraine: A Critical Review. Grassroots Journal of Natural Resources, 4 : 2021 №2. С. 91–102.

18. Офіс сталих рішень. URL: https://ukraine–oss.com./ (дата звернення: 06.01.2025).

19. Гришко С. В., Непша Я. Ю., Стегареску Х. І. Сучасний стан атмосферного повітря міста Запоріжжя та його вплив на здоров'я населення: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Здоров'я та суспільство». Кропивницький. 2020. С. 24–31.

20. Бойчук Ю. Д., Солошенко Е. М., Бугай О. В. Екологія і охорона навколишнього середовища: навчальний посібник, 4–те вид. Суми : Університетська книга. 2018. 284 с.

21. Регіональні доповіді про стан навколишнього природного середовища у Запорізькій області у 2023 році. Запорізька обласна державна адміністрація. 2024. С.21–36.

22. Стратегія розвитку міста Запоріжжя на період до 2028 року. Запорізька міська рада – офіційний вебсайт. URL: https://zp.gov.ua/upload/content/o_1bvi15shg1mh9je61iooc13u7ae4.pdf (дата звернення: 06.11.2024).

23. Екологічний паспорт Запорізької області за 2024 рік. Запорізька обласна державна адміністрація. 2024. С. 6–13.

24. Хилько М. І. Екологічна безпека України: навчальний посібник. Київ: Знання України, 2017. 267 с.

25. Головне управління статистики у Запорізькій області. URL: https://www.zp.ukrstat.gov.ua./ (дата звернення: 13.01.2025).

26. Запорізька Обласна Державна Адміністрація: Запорізький обласний центр з гідрометеорології. URL: https://www.zoda.gov.ua/article/1587/zaporizkiy–oblasniy–tsentr–z–gidrometeorologiji.html (дата звернення: 20.01.2025).

27. Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України. URL: https://zp.cdc.gov.ua/ (дата звернення: 10.01.2025).

28. Бєлоконь, К., Пірогова, І., Мальований, М., Тарабан, Є. Оцінка якості атмосферного повітря міста Запоріжжя. *Проблеми хімії та сталого розвитку*: Луцьк. 2024. №4. С. 39–48.

29. Берзіна С. Громадський екологічний контроль : посіб. для громадських інспекторів з охорони довкілля / за ред. І.О. Яковлєва. Київ: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 147 с.

30. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Булавинець В. М., Горин В. П., Квасниця О. В., [та ін.]. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 60 с.

31. Методологія наукових досліджень : підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Харків: Право, 2023. 488 с.

32. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index (дата звернення: 15.01.2025).

33. Стецюк П. Вплив російсько–української війни на конституційний розвиток України. *Вплив війни на систему управління. Роздуми в контексті збройної агресії Російської Федерації проти України* : монографія / red. : P. Stetsyuk, K. Eckhardt. Rzeszów : Bonus Liber, 2023. 133 с.

34. Екологія і організація природоохоронної діяльності: Навч. посіб. Шматько В.Г., Нікітін Ю.В. Київ : НАУ, 2006. – 304 с.

35. Антонюк У. В. Правові аспекти доступу до екологічної інформації в україні в умовах воєнного стану. *Київський часопис права*: Київ. 2023. №1. С. 136–141.

36. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / О. М. Сінчук [та ін.]. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2022. 196 с.

37. Бовт В.Д., Гороховський Є.Ю. Основи статистичного аналізу в екології. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 57 с.

38. Глухачов Є. Ф., Настеченко О. Д. Підвищення ефективності механізмів захисту довкілля в умовах економічної кризи. *Актуальні проблеми державного управління.* 2010. № 1 С. 182–189.

39. Приватне Акціонерне Товариство «Дніпроспецсталь». Вебсайт. URL: http://www.dss–ua.com/ukr/index.wbp (дата звернення: 20.02.2025).

40. Третяк Т. Процедури участі громадськості у прийнятті рішень щодо видів діяльності, що мають або можуть мати негативний вплив на довкілля як засоби встановлення правил добросусідства. *Часопис Київського університету права*: Київ. 2019. № 2. С. 155–162.

41. Люленко С. Громадські природоохоронні організації та напрямки їх екологічної діяльності. Молодь і ринок. 2017. № 3 С. 62–65.

42. Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов’язаних звидачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян – суб’єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. № 302. 2002. п. Дата оновлення: 27.01.2023.

43. Програма охорони довкілля щодо поетапного зниження викидів забруднюючих речовин суб’єктами господарювання м. Запоріжжя. 2024. URL: https://toolkit.in.ua/files/442/upload/%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0_%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB%D0%B8%201–12_18_07_2024%20%D0%A1%D0%95%D0%9E.pdf (дата звернення: 20.02.2025).

44. Безпека життєдіяльності та цивільний захист: підручник для студ. спеціальностей з природничих, соціально-гуманітарних наук та інженерно-комунікаційних технологій. О. Г. Левченко, О. В. Землянська, Н. А. Праховнік, В. В. Зацарний. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 267 с.

45. Безпека життєдіяльності. Березюк О.В., Лемешев М.С. Вінниця: ВНТУ, 2011. 204 с.

46. Катренко Л. А., Піскун І. П. Охорона праці в галузі освіти. Навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2011. 339 с.

47. Запорожець О. І. Безпека життєдіяльності: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 448 с.

48. Альонкін О. Забезпечення права на безпечне довкілля в умовах воєнного стану. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право* : Київ : ДТЕУ Том 134, №3 2024. С. 15–25.

49. Lytvyn, A., Laun, S., Krolivets, N. Occupational Safety at Enterprises in Conditions of Martial Law. Challenges and Issues of Modern Science, №1, 2023. С. 539–543.

50. Безпека і здоров’я на роботі у воєнний та післявоєнний час: досвід України в умовах російської агресії. Міжнародна Організація Праці. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@rogeneva/@sro–budapest/documents/genericdocument/wcms_856143.pdf. (дата звернення: 28.02.2025).

51.

ДОДАТКИ

Додаток А

Єдина екологічна платформа «ЕкоСистема»

Додаток Б

Як видаватимуть ІДД в Україні.

Додаток В.1

Популярне резюме про намір об’єкта господарювання отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Суб'єкт господарювання ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ЕЛЕКТРОМЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ» ІМ. А.М. КУЗЬМІНА» (ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ») (код ЄДРПОУ 00186536), який розташований за адресою: Україна, 69008, Запорізька область, м. Запоріжжя, Заводський район, Південне шосе, будинок 81, заявляє про наміри одержання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами підприємства, з урахуванням Розпорядження КМУ від 04 грудня 2019 р. №1413-р (у редакції розпорядження КМУ від 31.01.2023 № 89-р) «Про затвердження плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату, плану дій щодо покращення умов ведення бізнесу в Україні та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України».

Згідно із пунктами 1-21 частини другої та пунктами 1-13 частини третьої статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» критерії визначення планованої діяльності (Додаток 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010) основний промисловий майданчик №1 ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ» не підлягає оцінці впливу на довкілля.

ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ» є підприємством з неповним металургійним циклом, яке спеціалізується на виробництві металопродукції з конструкційних вуглецевих, конструкційних легованих, нержавіючих, шарикопідшипникових, інструментальних, швидкоріжучих, жароміцних марок сталей. Завод може виробляти більше 800 марок сталей і більше 1000 видів профілів продукції. Проєктна потужність заводу з виробництва продукції становить: сталь – 918 тис. т на рік, прокату (готового) – 673 тис. т на рік.

Виробничу структуру підприємства складають: сталеплавильний цех № 2 (СПЦ №2), дільниця жароміцних сталей (дільниця ЖМС), дільниця виробництва феромолібдену, сталеплавильний цех № 3 (СПЦ №3), сталеплавильний цех № 5 (СПЦ №5), цех порошкової металургії (ЦПМ), прокатний цех, термічний цех, ковальський цех, ковальсько-пресовий цех (КПЦ), калібрувальна ділянка термічного цеху, копровий цех, ділянка підготовки сирих матеріалів (ДПСМ); допоміжні підрозділи: цех підготовки виробництва (ЦПВ), енергосиловий цех (ЕСЦ); цех випробувань, цех ремонту металургійного обладнання (ЦРМО), ділянка ремонтно-механічного цеху (РМЦ) ЦРМО, електроремонтний цех (ЕРЦ), автотранспортний цех, залізничний цех, аналітична лабораторія.

В викидах від технологічних устаткувань на основному проммайданчику №1 ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ» виявлені забруднюючі речовини, а саме: оксид азоту, оксид вуглецю, пил (завислі речовини), сірководень, сірчаний ангідрид, фтористий водень, хлористий водень, аміак, алюмінію оксид, барію хлорид (у перерахунку на барій), залізо та його сполуки (у перерахунку на залізо), кальцію оксид, мідь сірчанокисла, манган та його сполуки (у перерахунку на манган), мідь та її сполуки (у перерахунку на мідь), натрію гідроокис (натр їдкий, сода каустична), натрію карбонат (сода кальцинована), нікель та його сполуки (у перерахунку на нікель), ртуть та її сполуки в перерахунку на ртуть, свинець та його сполуки в перерахунку на свинець, цинк та його сполуки (у перерахунку на цинк), хром та його сполуки в перерахунку на триоксид хрому,

Популярне резюме про намір об’єкта господарювання отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

азотна кислота, сульфатна кислота (H2SO4)(сірчана кислота), кислота о-фосфорна, метан, ксилол, толуол, бенз(а)пірен, спирт бутиловий, бутиловий ефір оцтової кислоти, акролеїн, ацетон, циклогексанон, меркаптан (етантіол (етилмеркаптан), бензин (нафтовий, малосірчистий – у перерахунку на вуглець), масло мінеральне нафтове(веретенне,машинне,циліндров.та інш.), уайт-спірит, вуглеводні граничні С12-С19(розчинник РПК-265 П та інш.), емульсол (склад:вода-97.6%,нітрит натрію-0.2% та інш.), молібден і його неорганічні сполуки (молібдену триоксид, парамолібдат амонію та ін.). Загальний обсяг викидів становить 1617,679781 т/рік, а також парникові гази 225227,373396 т/рік.

Для зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферу технологічне обладнання цехів оснащене 157 пилогазоочисним устаткуванням сухого і мокрого способу очистки.

З метою впровадження найкращих доступних технологій та методів керування, досягнення встановлених нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин та скорочення викидів забруднюючих речовин ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ» заплановано ряд комплексних природоохоронних заходів, а саме: Реконструкція установки очистки газу від електродугових печей №4, №6 в рукавному фільтрі.

Пропозиції щодо дозволених обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, які віднесені до основних джерел викидів та пропозиції щодо дозволених обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, які віднесені до інших джерел викидів, встановлені згідно з вимогами законодавства України та наведені у в документах, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

В електронній формі «Інформацію про одержання дозволу для ознайомлення з нею громадськості», яка є частиною документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами основного промислового майданчика №1 ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ» надана до Запорізької ОДА: adm@zoda.gov.ua.

Громадські організації й приватні особи можуть звернутися із зауваженнями та пропозиціями в місячний строк до Запорізької ОДА за адресою: 69107, м. Запоріжжя, проспект Соборний, 164, к. 104, adm@zoda.gov.ua, телефон: +38 0800 503 508, Пн-ЧТ: 9.00 до 17.00, Пт: з 9.00 до 15.45.

Зауваження та пропозиції щодо намірів підприємства отримати Дозвіл на викиди приймаються протягом 30 днів с дати публікації оголошення, яка є датою початку громадського обговорення.

Додаткову інформацію можна отримати на підприємстві за тел. (061) 222-36-30.